

Jordi Monés i Pujol-Busquets: Educació, país, llengua, Nautilus Comunicació i Cultura, Banyoles, 2018, 479 pp.

Jordi Monés Pujol-Busquets (1928) ha esdevingut un referent inequívoc en la recerca del pensament pedagògic als Països Catalans i a Europa. La formació inicial com a enginyer el dugué –per diverses cruïlles que tingueren molt a veure amb el compromís cultural i civopolític amb la seva ciutat d'origen, Badalona– a establir un model metodològic de recerca en l'àmbit de la història de l'educació. Aquest model, hereu del materialisme històric, manté la constant explicativa dels condicionaments d'estructura sociopolítica vers la construcció d'idealitats i de projectes educatius transformadors. Aquesta concepció ha estat concretada en la línia de recerca de Monés: la història de la sociabilitat educativa moderna i contemporània, per bé que com a resultat d'un projecte originari més vast: el pensament pedagògic nacional d'ençà de la Baixa Edat Mitjana (Estudis Generals) fins al segle vintè. Aquest fou el projecte matriu, confegit per a la Fundació Jaume Bofill, del qual han partit part de recerques posteriors en l'àmbit de la filosofia de l'educació. 'Filosofia de l'educació' perquè Monés és conscient que el component intrínsec de l'educació, el determinant antropològic, comporta una reflexió sobre la condició humana.

En aquest sentit, el volum ara publicat, format per 23 treballs de l'autor i 19 articles que en compendien el sentit intel·lectual de la trajectòria, representarà un punt de suport per a estructurar noves recerques a partir del context sociopedagògic, és a dir, al voltant dels condicionants "externs" (de poder economicopolític) que expliquen una política educativa. El lector hi trobarà, doncs, treballs antològics que concreten els punts d'interès fonaments de Jordi Monés: el procés ideològic i polític del que s'entén com a 'renovació pedagògica' (1833-1938), els corrents culturals internacionals envers la pràctica educativa del Principat ("La influència germànica i la pedagogia catalana. 1900-1939"), l'higienisme i l'educació, l'ensenyament associatiu per a obrers ("L'Institut Obrer de Barcelona"), el programa pedagògic modern del I Primer Congrés Universitari Català (1903), la modernitat de sistemes educatius mutualistes (Blanquerna), el component marxista de la pedagogia ("El marxisme i l'escola a Catalunya"), la tradició lliurepensadora racionalista d'ençà de Francesc Ferrer i Guàrdia, l'anàlisi comparada del discurs intel·lectual dels pensadors Alexandre Galí i Joaquim Xirau i la història –bàsic– d'escoles, com fou l'estudi al voltant del centre badaloní, fundat el 1962, Gitanjali (2002).

El conjunt d'aquestes recerques trobaren un moment constituent en l'estudi Problemes polítics de l'ensenyament (1967) –primer assaig actualitzat sobre les conseqüències de la política educativa a Catalunya i les mancances infraestructurals i alfabetitzadores (escoles). Aquesta obra, que fou presentada al I Premi Antoni Balmanya d'assaig educatiu el 1964 –sense resultat positiu–, indica, en origen, quines són les "matèries" d'estudi posterior de Monés i Pujol-Busquets.

Ara bé, un model com el que comento remet a una estructura nacional. De fet, l'autor de L'obra educativa de la Junta de Comerç de Barcelona 1796-1851 (1987) mai no ha deixat de relacionar, és clar, la historicitat del programa educatiu amb les conseqüències glotofàgiques de la política uniformitzadora de, primer, la Corona de Castella i, segon, de l'Estat espanyol. Les contradiccions d'aquest procés de substitució d'identitat nacional –i les encara limitacions de definició del que significca una "escola catalana"– restaren ben fixades –ara com ara a desenvolupar– a la ponència "L'ensenyament i la qüestió nacional als Països Catalans" (1978).

Aquesta monografia –a complementar amb la lectura d'una autobiografia intel·lectual de Jordi Monés, Els meus records, 1928-2012 (2015)– duu a projectar el pensament pedagògic –i a l'anomenat 'sistema educatiu'– a un aforisme del físic Jorge Wasemberg (1948-2018): "Hi ha dues classes d'innovació: una

d'horitzontal que consisteix a canviar de resposta (evolució) i una altra de vertical que consisteix a canviar de pregunta (revolució)". Trobar noves preguntes –imaginació sociològica– és un repte, no pas menor, que destil·la el conjunt de l'obra d'un dels fundadors del Seminari d'Història de l'Ensenyament (1973-1980). La història social de l'educació és una altra manera de fer història política (de les idees pedagògiques).

Xavier Ferré Trill Universitat Rovira i Virgili